

Romontsch, engles, cuschinar e malegiar

La Scuntrada e formaziun Surselva festivescha il 25avel

■ (anr/gv) La Scuntrada e formaziun Surselva (SFS) ha presentau ier il niev program da cuors ed ulteriuras activitats. Quei program cumpeglia ils cuors tradiziunals da lungatg, cuors da computer e cuors d'economia e da sanadad – e da niev era cuors da cuschinar per umens che han buc idea da cuschina e cuschinar ed il cuors da teoria per persunas cun l'intenziun da metter neu in tgaun. *Martin Mathiuet e Daniela Albin* dil Center da cultura, lungatg e formaziun Surselva a Laax han presentau il program digl onn da giubileum: «Nus stuein adina quintar cul davos da tschun», ha Martin Mathiuet concediu. Suentar ch'il cantun sustegn buca pli ils cuors da carschi seigi il squetsch finanziel carschius. Cun plazzar inserats el program dils cuors possi la scuntrada porscher vinavon cuors per prezi favoreivel. Il menader dil center ha cun quella caschun era menziunau igl engaschi grondius da ses collaboraturs e dils menaders dils cuors che instrueschian per paga minimala.

Dapi 25 onns

Ils 14 da settember avon 25 onns ei la Scuntrada e formaziun Surselva vegnida fundada sin iniziativa dalla Ligia Romontscha. Ils emprems 15 onns han *Rest Luis e Margrita Deplazes* da Rabius organisau la scuntrada che ha allura priu ina fin dramatica. Dapi diesch onns ei la purschida da scolaziun per carschi part dil CCM e la cronica dils davos diesch onns ei marcada da plirs tiarms. Quels ein denter auter la sanaziun dallas finanzas e la fin dil sustegn entras il cantun. Quel susteneva numadamein la scolaziun cun 40% dils cuosts.

Sper ils cuors da lungatg ed economia porscha la Scuntrada e formaziun Surselva era in cuors per umens ch'enconuschan ni cuschinar.

Culla purschida da cuors tradiziunals ed alternativs – mo era cun cuors sin incumbensa – ha la Scuntrada e formaziun Surselva era saviu scolar ils carschi ils davos diesch onns ed occupar aschia denter treis e quater persunas. «Igl ei adina stau in cumbat denter existenza e naufragi», ha Martin Mathiuet concediu. Sustegn ha la SFS retschert

digl Agid svizzer per las muntognas ed ella scolaziun d'elavuraziun electronica da datas d'interpresas sco per exempel da Microsoft a caschun d'in project da pilot.

1545 participants

Igl onn vargau ha la Scuntrada e formaziun Surselva dumbrau 1545 parti-

cipants a lur cuors, occorrenzas e referats. Ils 45 instruiders han dau 1703 lezziuns da mintgamai 50 minutas els roms da differenta spezia. Quei diember vul la scuntrada era contonscher uonn e porscha cuors da sis lungatgs, cuors da malegiar e da fotografar, da cuschinar, da saltar, da joga e da pila-tesa. Era per la bellezza porscha la SFS

cuors – da smincar e da moda, da manicura e da pedicura. Cuors da prevenziun da burnout, dalla chinesologia e da homeopatia cumpleteschan la vasta purschida.

Era el program 2010/11 mauncan tier differents cuors il liug dil cuors, las uras ed il docent. Martin Mathiuet e Daniela Albin han argumentau: «Quei succeda per restar flexibels ed ei semussau sco avantatg.» Ils cuors han liug sche pusseivel tenor cunvegientscha culs interessents. Ils termin ed ulteriuras informaziuns vegnan adina puspei actualisai silla pagina d'internet dalla scuntrada: www.scuntrada-surselva.ch

Program da cultura

Sper il program da cuors per carschi ha la Scuntrada e formaziun Surselva presentau il program da cultura cun referats, exposiziuns, concerts e preleziuns. In dils puncts culminonts da quei program ha liug ils 22 da settember a Glion. Ell'aula dalla scola dil marcu referescha il professor *Walter Wittmann* dil stadi che fa bancrut. Ina autra corifea en sia sparta ei *Peter Struck* da Hamburg. Il scientist dall'educaziun ha gia scret rodund 20 cudichs dil tema scola ed educaziun, denter auter «Die Schule der Zukunft» ed «Erziehung für das Leben». Il professor cun la retorica brillanta ei ils 5 da november hosp ell'aula a Glion e Martin Mathiuet spetga 500 persunas al referat dil pli prominent scientist dall'educaziun en territori tudestg. Ils referats da *Walter Wittmann* e da *Peter Struck* organischescha la scuntrada ensemen cullas bibliotecas survilanas.

En ina tratga tras la spunda

Las lavurs vid la via denter Mustér e Sedrun s'avanzan

■ (anr) Culla renovaziun dalla via denter Garmischeras e Tschepa – denter Mustér e Sedrun – vegn in dils tocs via ils pli critics dalla via digl Alpu adattada al standard actual d'ina via principala. Las lavurs da construcziun calculadas cun 31,5 milliuns francs ein terminadas la fin digl onn proxim. Igl uffeci da construcziun bassa ha informau dallas lavurs.

En terren geologicamein difficil

La via digl Alpu denter Mustér e Sedrun ei vegnida renovada successivamein ed decours dils davos onns. Il toc denter Garmischeras e Tschepa fuorma la part finala e quei toc via da biebin in kilometer sesanfla en territori geologicamein difficil ed instabil. Ni per la via ni per la viafier era il moviment dil terren tochen 15 centimeters per onn tolerabels. Gia ils onns 1989 tochen 1992 ha igl uffeci da construcziun bassa schau stabilir la plaunca cun ina francada extendida. Il slargiamet dalla via en connex culla renovaziun actuala dalla via pretendia plirs mirs da sustegn, da punts pusadas e libras.

Tier la projectaziun dalla renovaziun han ils inschigniers risguardau ch'il trafic possi circular duront las lavurs da construcziun. La situaziun silla via denter la lingia da viafier ed il Rein pretendi ina soluziun premurusa ed acceptabla era economicamein. Duront igl entir temps da baghegiar ei ina suletta ampla installada e las lavurs da construcziun seconcentreschan mintgamai sin in toc da 300 meters lunghezia. Aschia eisi pusseivel da terminar mintgamai igl atun las lavurs ed arver la via igl unviern senza impediment. Igl onn vargau han

vargau 800 000 vehichels passau il plazzal da baghegiar.

Soluziun optimala

Culla concorrenza da prestaziun totala – per l'emprema ga en tala grondezia el Grischun – hagi ins anflau ina soluziun optimala, puntuescha igl uffeci da construcziun bassa. La soluziun da Lurati Muttoni Partenari da Mendrisio preveda il slargiamet dalla via da vart sut en ina

tratga pigl entir toc. Las punts pusadas e libras e las construcziuns da sustegn cun consolas ein colligadas ina cun l'autra. Ils projectaders han desistiu dil tuttafatg da rulleras e fugas da dilataziun. La punt Nisals e las punts pusadas han ina lunghezia da dudisch meters. Quei lubescha da nezegiar las armadiras francadas existentas e da minimar la peisa supplementara silla spunda denter las petgas. En tut plazzescha il consorzi da baghegiar So-

maini da Grono e Muttoni da Bellinzona 560 petgas per la via da siat meters la-dezia. Pigl entir toc via han ils inschigniers calculau cun 6800 meters cubic betun. Dil total da 31,5 milliuns francs ein 15,5 milliuns previ per la renovaziun dalla via fatga actualmeins. 13,2 milliuns ha la construcziun da 526 francadas ils onns 1991/92 custau ed ulteriurs 2,8 milliuns la construcziun da mirs ils onns 2005/08.

La construcziun dalla via denter Garmischeras e Tschepa s'avanza sco previu.

FOTO G. VENZIN

Uniun dil persunal da vischnauncas a Sumvitg

■ (anr) Il venderdis vargau ei l'Uniun dil persunal dallas vischnauncas grischunas s'entupada a sia radunonza generala a Sumvitg. Ella dumbrà il mument 256 commembers singuls e 97 commembers collectivs. In da ses penums principals ei la scolaziun da bransch dils emprendists sco era la perfeziun dils emploi da vischnaunca e dallas autoritads communalas. Ils cuors san vegnir visitai d'in e scadin, per ils commembers ein els denton pli favoreivels. L'uniun finanziescha sias activitads entras las contribuziuns da commembers e commembers. Il cassier *Martin Götschi* da Claustra ha saviu presentar il quen dils onns 2008 e 2009 cun in gudogn da rodund 6000 francs. Suentar in'activitad da 12 onns ella suprazonza, da quei ils davos dus onns sco president, ei *Andreas Danuser* da Haldenstein seretratgs. Sco successur dad el ei *Daniel Bulfoni*, canzlist communal a Scuol, vegnius eligius. Bulfoni ei vegnius tscharnius avon quater onns en suprazonza. Nova commembra da quella daventa *Rita Bucher*, canzlista communal a Jenins.

Alla fin dalla radunonza ein ils rodund 40 commembers e hosps presents vegni informai da dus referents. *Orlando Simeon* ha presentau il post special dalla Svizra orientala. A quel separticipeschan siat cantuns, denter quels era il Grischun. La finamira dil post ei da porscher e garantir ina buna scolaziun mercantila ella bransch dallas administraziuns communalas. Silsuentar ha cusseglier guvernativ *Martin Schmid* undrau la lavur dallas administraziuns communalas. El ha nezegiau la caschun da presentar ideas dil departament da finanzas e vischnauncas en vesta alla reffurma territoriala e da fusiuns da vischnauncas.